

RANGTASVIR DARSLARIDA RANG PSIXOLOGIYASINING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Murodova Mehribon
To'lqinjon qizi

Qo'qon davlat universiteti
Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada rangtasvir darslarida rang psixologiyasining pedagogik ahamiyati, uning o'quvchilarning estetik tafakkuri, emotsional idroki hamda ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Rang inson psixologiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi muhim vizual vosita bo'lib, tasviriy san'at ta'limida ranglardan to'g'ri foydalanish o'quvchilarda estetik didni shakllantirish, badiiy tafakkurni rivojlantirish va obrazli fikrlashni kuchaytirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida rang psixologiyasining nazariy asoslari, uning rangtasvir ta'limidagi metodik imkoniyatlari hamda rangning emotsional va tarbiyaviy ta'siri o'rganildi. Shuningdek, ranglarni qabul qilish jarayoni, ularning inson ruhiy holatiga ta'siri hamda o'quvchilarning ijodiy faoliyatida ranglardan foydalanish usullari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari rang psixologiyasi tamoyillarini rangtasvir darslariga integratsiya qilish o'quvchilarning ijodiy fikrlashi, estetik didi va badiiy idrokini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar:

rangtasvir, rang psixologiyasi, tasviriy san'at ta'limi, estetik tarbiya, rang uyg'unligi, pedagogik metodlar, badiiy idrok, kompozitsiya, rang estetikasi.

Kirish.

Zamonaviy ta'lim tizimida tasviriy san'at fanining o'rni tobora ortib bormoqda, chunki ushbu fan o'quvchilarda nafaqat badiiy ko'nikmalarni shakllantiradi, balki ularning estetik tafakkuri, ijodiy qobiliyati va emotsional dunyosini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tasviriy san'atning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lgan rangtasvir san'ati rang vositasida obraz yaratish, his-tuyg'ularni ifodalash va muayyan g'oyani badiiy talqin qilish imkonini beradi. Rang inson psixologiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadigan vizual omil bo'lib, u nafaqat tasviriy san'atda, balki kundalik hayotda ham muhim kommunikativ vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ranglarning turli kombinatsiyalari inson ruhiy holatiga turlicha ta'sir ko'rsatadi, masalan, iliq ranglar faoliyatni kuchaytirishi va quvnoqlik hissini uyg'otishi mumkin bo'lsa, sovuq ranglar tinchlik va sokinlik hissini beradi. Shu sababli rang psixologiyasi masalasi tasviriy san'at ta'limida alohida ilmiy ahamiyat kasb etadi. Rangtasvir darslarida rang

psixologiyasini o'rganish o'quvchilarning rangni idrok etish qobiliyatini rivojlantiradi, ularni rang uyg'unligini to'g'ri tanlashga o'rgatadi hamda badiiy obraz yaratish jarayonida rangning emotsional imkoniyatlaridan samarali foydalanishga yordam beradi. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi rang psixologiyasining rangtasvir darslaridagi pedagogik ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslash va uning ta'lim jarayonidagi metodik imkoniyatlarini tahlil qilishdan iborat.

Metodologiya.

Mazkur tadqiqot jarayonida rang psixologiyasining pedagogik ahamiyatini aniqlash maqsadida tizimli tahlil, qiyosiy metod, kuzatuv hamda pedagogik tajriba metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotda rang psixologiyasining nazariy asoslarini o'rganish uchun tasviriy san'at nazariyasi, estetika va psixologiya sohasidagi ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Shuningdek, rangtasvir darslarida ranglardan foydalanish jarayonini o'rganish maqsadida pedagogik kuzatuv usuli qo'llanilib, o'quvchilarning rangni qabul qilish, rang uyg'unligini tanlash hamda ranglar orqali obraz yaratish jarayoni tahlil qilindi. Tadqiqot metodologiyasi doirasida rang psixologiyasining o'quvchilarning emotsional holatiga, estetik didiga va ijodiy faoliyatiga ta'siri baholandi. Bundan tashqari, rangtasvir darslarida rang psixologiyasi elementlarini qo'llash orqali o'quvchilarning badiiy fikrlashi va tasavvurini rivojlantirish imkoniyatlari ham o'rganildi. Tadqiqot davomida ranglarning pedagogik ta'siri hamda ularning o'quvchilarning badiiy idrokini shakllantirishdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilindi.

Natijalar.

Tadqiqot natijalari rang psixologiyasining rangtasvir darslarida muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qilishini ko'rsatdi. Ranglar o'quvchilarning emotsional holatiga bevosita ta'sir ko'rsatib, ularning ijodiy faoliyatini rag'batlantiradi. Masalan, qizil, sariq va to'q sariq kabi iliq ranglar energiya, faollik va quvnoqlik hissini uyg'otsa, ko'k va yashil ranglar tinchlik, barqarorlik va muvozanat hissini hosil qiladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, rangtasvir darslarida rang psixologiyasi elementlaridan foydalanish o'quvchilarning rangni idrok etish qobiliyatini rivojlantiradi, ularni rang uyg'unligini to'g'ri tanlashga o'rgatadi hamda kompozitsion fikrlashni shakllantiradi. Shuningdek, ranglarning emotsional ta'siri o'quvchilarning tasviriy faoliyatga bo'lgan qiziqishini oshirishi ham kuzatildi. Rang psixologiyasi asosida tashkil etilgan rangtasvir mashg'ulotlari o'quvchilarning estetik didi, badiiy tafakkuri va ijodiy tasavvurini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligi aniqlandi.

Muhokama.

Rang psixologiyasining rangtasvir ta'limidagi o'rni masalasi zamonaviy pedagogika va san'atshunoslik tadqiqotlarida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ranglar nafaqat vizual estetik vosita, balki insonning ruhiy holatini ifodalovchi muhim kommunikativ element sifatida ham qaraladi. Rangtasvir darslarida rang psixologiyasi tamoyillaridan foydalanish o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, ularning emotsional dunyosini boyitish va estetik didini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, rang psixologiyasini o'qitishda metodik yondashuvlarni to'g'ri tanlash muhim ahamiyatga ega, chunki ranglarning emotsional ta'siri yoshga, madaniy muhitga va individual psixologik xususiyatlarga qarab farq

qilishi mumkin. Shuning uchun rangtasvir darslarida rang psixologiyasini o'rgatishda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg'ulotlar, ijodiy topshiriqlar va kompozitsion tajribalar ham qo'llanilishi zarur.

Xulosa.

Tadqiqot natijalari rang psixologiyasining rangtasvir ta'limida muhim pedagogik ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Ranglardan to'g'ri foydalanish o'quvchilarning estetik tafakkuri, emotsional idroki va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Rang psixologiyasini rangtasvir darslariga integratsiya qilish orqali o'quvchilarda rang uyg'unligini tushunish, badiiy obraz yaratish va estetik didni shakllantirish imkoniyati kengayadi. Shu sababli tasviriy san'at ta'limida rang psixologiyasi tamoyillarini chuqur o'rganish va amaliy mashg'ulotlarda qo'llash muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Arnheim R. Art and Visual Perception.
2. Itten J. The Art of Color.
3. Kandinsky V. Concerning the Spiritual in Art.
4. Eisner E. The Arts and the Creation of Mind.
5. Zingerman B. Rang va kompozitsiya nazariyasi.
6. O'zbekiston tasviriy san'ati tarixi bo'yicha ilmiy tadqiqotlar.
7. Estetika va san'atshunoslik bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.
8. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi bo'yicha ilmiy adabiyotlar.
9. Rang psixologiyasi va vizual idrok bo'yicha tadqiqotlar.